Reactie op biodiversiteitsplan Aalten

Ook gemeente Aalten gaat aan de slag met een biodiversiteitsplan. Een belangrijke stap om als gemeente een vitale leefomgeving voor planten en dieren te realiseren. Maar ook om een bijdrage te leveren met inwoners en bezoekers om in een mooie omgeving te mogen wonen, werken en recreëren.

Ruimtelijke ontwikkelingen

Bij ruimtelijke ontwikkelingen is de basiskwaliteit van het landschap en bijbehorende ecologie een essentieel onderdeel in de planvorming. Deze basiskwaliteit dient evenals de bijbehorende biodiversiteit in stand gehouden te worden en waar mogelijk ook versterkt te worden in het ontwikkelingsplan. De uitkomsten van de reeds uitgevoerde studies in Aalten kunnen hiervoor benut worden. Hiernaast is het noodzakelijk om in geval van bijv. monumenten en bijzondere landschapselementen de kwaliteit te borgen en rekening te houden met de ecologie bij de planvorming en de realisatie van de ontwikkelingsplannen. Ook wordt zorgvuldig en deskundig getoetst of plannen wel kunnen, immers niet elke plek of omstandigheid is geschikt voor elke activiteit of inkleding. Ontwikkelingen gaan niet ten koste van natuur en landschap, maar natuur en landschap liften mee met deze ontwikkelingen middels landschappelijke inpassing. Bij dominante ruimtelijke ingrepen hoort een landschappelijke inpassing en passend robuust ruimtelijk groen, zowel binnen de bebouwde kom als in het buitengebied.

Vitalisering bomenbestand

Het huidige bomenbestand in Aalten (zowel gemeentelijke bomen als die van derden) bestaat uit een mix van oude, middeloude en jonge bomen. Verschillende boomsoorten hebben het extreem moeilijk in de afgelopen tijd. Naar alle waarschijnlijkheid is de droogte in de afgelopen jaren de belangrijke oorzaak hiervan. Hierdoor 'verbranden' bomen, ontstaat spontane takbreuk, kan een boom zich niet meer verdedigen teken insectenvraag (bijv. Letterzetter) of zwammen. Ook was bij veel bomen sprake van spontane bladval in de zomer om verdamping tegen te gaan. Door de droogte daalt de grondwaterstand snel, ook omdat ons watersysteem ontworpen is op zo snel mogelijk afvoeren. De razendsnelle daling van de grondwaterstand is niet alleen het gevolg van klimaatverandering, maar wordt nog versterkt doordat we in onze moderne maatschappij juist steeds meer water gebruiken op het moment dat het (te) droog is. Deze facetten versterken elkaar. Water vasthouden en daarmee het grondwaterpeil op niveau houden is van wezenlijk belang. (Oude) bomen hebben ook voldoende ruimte nodig. De zgn. boomspiegel onder de kroon, zou moeten bestaan uit doorlatende maar voedzame, geschikte grond om te wortelen en de voedingsstoffen te bemachtigen. Vooral in de bebouwde kom en in wegbermen is het van belang dat het wortelstelsel van de bomen ruimte heeft en vitaal blijft. Bestrating, graafwerk en druk op het wortelstelsel heeft een negatief effect op de vitaliteit van de boom en dient voorkomen te worden. 'Tegel eruit' is dus van groot belang, daar waar boomspiegels vergroot en verbeterd kunnen worden.

Unieke landschappen

De gemeente Aalten ligt in de Achterhoek, een streek die veelvuldig geroemd is, door zijn unieke Coulisselandschap. De authenticiteit en variatie in dit landschap is cultuurhistorisch erg waardevol, omdat je hieruit af kunt leiden hoe het landschap ontstaan, ontgonnen en gebruikt is, het is een stukje van ons DNA. Bovenal is het coulisselandschap een ideale biotoop voor vele soorten planten en dieren, die hierin hun optimum hebben. Het oostelijk deel van de gemeente Aalten ligt ook nog in het Nationaal landschap Winterswijk. Dat deel is als Nationaal landschap aangewezen omdat het landschap hier relatief (nog) gaaf is. De gehele groenstructuur binnen de gemeente heeft tot doel: leefgebied en verbindingselement voor populaties van planten en dieren en verdient het om onder de instandhoudingsdoelen te vallen. In Aalten zijn onderdelen in het landschap die zo specifiek zijn, dat ze in elk geval niet verloren mogen gaan. Vrijwilligers zetten zich in om deze 'landschapsmonumenten' te ontdekken, te documenteren en te presenteren en om ze toekomstbestendig te maken. Voorbeelden zijn: de holle wegen op de rand van het Oost NL plateau, landweggetjes en hun bermen, typische bolle essen en steilranden, oude boom- en

bosstructuren, typische verkavelingspatronen etc etc. Deze landschapsmonumenten zijn niet alleen esthetisch, recreatief en cultuurhistorisch waardevol, maar ook vormen ze het biotoop voor een scala aan bijzondere planten- en diersoorten. Kortom stel alles in het werk om deze landschapselementen duurzaam veilig te stellen.

Waardevolle bermen behouden

De gemeente Aalten kent een uitgebreid netwerk van hoofd- en secundaire wegen. Langs deze wegen liggen wegbermen als linten in het landschap. Om de natuurfunctie van deze bermen te optimaliseren is deskundig ecologisch bermbeheer essentieel. Zorg dat de bermen duurzaam veilig gesteld worden, door oneigenlijk gebruik te voorkomen. De verkeersfunctie allereerst en vervolgens de natuurfunctie van de bermen dienen leidend te zijn. Daar waar eigendom en gebruik (sterk) afwijken, is een correctie nodig. Als ecologisch bermbeheer is op termijn niet duurder dan klepelbeheer, blijkt uit verschillende studies. Maar het levert zoveel meer op aan geschikte lijnvormige biotopen en verbindingen voor planten en dieren. Wel vraagt ecologisch bermbeheer in de aanloopfase extra investeringen. Na gemiddeld 3/4 jaar zal de berm schraler worden en neemt de biomassa af. Ook kunnen maaibeurten stapsgewijs dan wat langer uitgesteld worden. Eventueel kan om bijv. praktische of financiële redenen gefaseerde invoer van ecologisch bermbeheer overwogen worden. De bermen langs zandwegen en langs andere wegen op zandgronden zullen het snelste verschraald kunnen worden en verdienen dan voorrang.

Financiën

De gestage krimp in biodiversiteit en het verlies aan karakteristieke soorten in ons landschap willen we stoppen. De gezonde vitale biodiversiteit vraagt ook om middelen. Noodzakelijke investeringen om de voorwaarden te scheppen, het juiste beheer te voeren en ook de 'vinger aan de pols', door monitoring, handhaving en bijsturing. Hiervoor zijn veelal middelen vanuit de hogere overheid beschikbaar (EU, rijk, provincie, WRIJ), maar is in de regel aanvullend ook een bijdrage van de gemeente zelf nodig. Hiervoor dient voldoende budget gereserveerd te worden. Immers de gemeente is een sleutelpartij en het zal niet zo zijn dat (alleen) anderen betalen voor de biodiversiteit in Aalten. Uiteraard kunnen ontwikkelaars, landgoedeigenaren, boeren, buitenlui, dorpsbewoners en allerlei vrijwilligers ook een belangrijke rol spelen, maar regie en motivatie zal in veel gevallen ook vanuit gemeente Aalten zelf moeten komen. En daar hoort een ruimhartig budget en voldoende deskundige formatie bij. Kortom zorg voor voldoende ruimte.

Zelf doen en/of uitbesteden?

De ambities vragen om een deskundige voorbereiding en -aanpak. Uiteraard kunnen de medewerkers zelf hiervoor het voortouw nemen en plannen opstellen. We moeten echter voorkomen dat het wiel opnieuw uitgevonden moet worden of dat we met een valse start beginnen. Daarom lijkt het toch het meest efficiënt om gericht deskundig advies te benutten samen met de kennis 'in huis' om te komen tot uitwerking, monitoring, handhaving en doorontwikkeling van de voorgestelde plannen. Ook de kracht en ervaring van buurgemeenten benutten, kan helpen om voor een 'vliegende start'.

September 2023

Voorzitter Stichting Achterhoek weer mooi (StAM)